

Халәх тата влаҗ: төллевсем те пәр пек, ёҗсем те пәрлех

Эрехре-ши айәпэ?

Анлантарчәс, куҗсуль кәларчәс, кәмәла җәклерәс

—Тем пысакәш тав сире. Кәмәлтанах итлеремәр. Юрисем тата чуна пырса тивеҗсә-сә. Чәваш җәлтәр-ёсем айкинчә сәс тәччәр, — терәс Шетмәпүсәнчи Култура суртәнчә иртнә төл пулу хыҗсән унта пуҗтарәннисем. —Кәшине мән те пулин пәхас тесе телевизор яратәп та — пәр каналәнчә сапәсаҗсә, теприн сичә — вәлерәсә. Җамрәкәсен мән вәренәс? Паян чун канчә кунта. Вырәна тухсах сәнәләхсәмпә паллаштарчәс. Чәррән юрлакан сәпәс юрәсәне итлесе килентәм. — Иуҗкассисен шу-хәшә ку.

Районти социаллә хәтләх пәйәпә халәха социаллә пулашу паракан центр, РФ ПФ районти управленийә сәциалисчәсем култура ёҗсәнәсәмпә вырәна тухса халәхпа төл пуласи ыра йәлана кәнә ёнтә. Кәҗал та июль уйәхәнчә кашни ытлари кунпа кәснерни кун икшер ял тәрәхне ситрәс вәсем. Иртнә ытлари кун сүлрех асәннә вырәнсенчә төл пулусем те

интерслә пулчәс. Чәваш Республикин Сывләх сыхлавән районти социаллә хәтләх пәйән ертүҗи Н.П. Петрова социаллә хәтләх пәйәпә парса тәрәкан сәмәлләхсәмпә сичә чарәнчә. РФ ПФ районти управленийән ертүҗи Е.М. Александрова пәнси законодательствинчә пулса иртнә тата пулмалли сәнәләхсәмпә паллаштарни те залра ларакансәмшән ин-

тереслә пулчә. Малашне пәнси страхлакан тата хушәнса тәрәкан пәйән тәмәлла иккен. Пенсионерсен ёҗсәжә мән чухлә пулнинә пәхәсәсә.

Уйрәм ыйтусем те пачәс. —Эпә 80 сұлтан иртнә. Пәччен пуранма йывәр, — терә пәр ватә.

Нина Пантелеевна әна пәччен ватәсәне ваттисен суртне вырәнарма май пурри сичән әнлантарчә. Пулашмалли тепәр мел те пур. Пәччен ватә пәхәкан сичәнә тупмалла. Социаллә хәтләх пәйәнчән ун пек сичәнә (ниҗта та ёҗсәмен сичәнә пулмалла) 1080 тенкә ёҗсә укҗи тәлпәсәсә. Җавән пекех ватә пәхәма РФ ПФ урлә вырәнаҗсан, ватә сичәнә хәйне пәхәкана тәлеме 1200 тенкә хушса парәсәсә. Ку енәпә хәлә улшәну пулса иртнә. Малтан пәр сичән пәр ватә сичәнә кәна пәхәма пултарнә пулсан, хәл хәрәсәх темисә сичәнә пәхәма пултарат. Ватәшән та лайәх, пәхәканән та ёҗсә вырәнә пулат.

Төл пулра амәшән капи-

талән сертификатәпә уҗа курас төлешпә те ыйтусем пулчәс.

1 пин тенкә сүмне 1 пин хушәнмалли программа та ыйту пулчә. Ёҗлекен пенсионер пәнси илмесән, унән хәй тәленә 1 пин тенкә сүмне патшаләх 4 пин тенкә хушса парат.

Регистраци палатине килсен кәрсә тухмасарах кәялла таврәнмалла пулнине кәмәлсәр сичәнә.

Җак кун социаллә пакета укҗан пама ыйтса сывракансә те пулчәс.

Икә төл пулу хыҗсән та районти Култура сурчә сүмәнчи «Илем» ансамбль (илемләх ертүҗи — Ю.Жуков композитор) юрәсәм шәратма пуҗласан вара залра ларакансән куҗсәсем те шывланса илчәс. Хавас юрә янәрасан вәсем савәнәҗпа сичрәс. Сәмахпа каласа әнлантарма сүк сывәну пулчә информацие художество ушкәнә хушшинчә. Кашни сичәнә пырса тивекен темәсә пулчәс хушкатнә сәв ыйтусәнчә те, юрәсәнчә те. Җакә паллә пулчә: сәкнашкәл төл пулусем сичәнәсәмшән усәллә, вырәнсенчә районтан килекәнсәне кәтәсәсә. Ярапайкассисәмпә (ял тәрәхән администрацийәнчә) Шурчәсем (клубра) — июль 25-мешәнчә 10 тата 13 сәхәтсәнчә тата Хорнуипе Муркаш ял тәрәхәсәнчә пуранакансәм (июль 28-мешәнчә сәв вәхәтсәнчә Тойкилтә тата Сурлатри клубсәнчә) ёлкәреҗсә-ха сәв төл пулусәне.

Җәнәләхсәне пәлмесәр ан юләр эппин.

Л. ПАВЛОВА.
Сән үкерчәсәнчә: төл пулу сәмәкәсән.
Автор сән үкерчәкәсән.

Ялти ятлә сичәнә

«Пирән Нина Артемьевна»

—Анализсем сирән чиперех. Пәшәрханмалли нимән те сүк, — Нина Артемьевна сәк сәмахәсәне илтсән, сәмрәк хәрарәм ләш! сывласа ячә. Чәре сичән чул анса үкнән туйәнчә. Миҗе кәс, миҗе уйәх канәс пәман йывәр шухәш пәр самантрах сирәлчә.

—Тем пысакәш тав Сире. Пәр улшәнми 36 сұл районти төп больницәра акушер-гинекологра вәй хунә хушәра Н.А. Лобачева миҗе сәр сичәнә пулашман-ши, кама кәна виләмрен сәлман-ши?

Паянхи пекех асәватә-ха Нискассичи хәрарәм патне кайнине. Токсикозән йывәр формиле аптранәскәрне

түрех маска тәхәнтәртрәс. Ирчәнәх унән умәнчән кәймарә Нина Артемьевна. Ирхинә больницәна илсә килсә түрех операци түрә: ачи те, амәшә те чәрә юлчәс. Кун пек төсләхсәне каласа пәтермәлли те сүк. Җулсәм иртнә сәмән пациентсәм хәйсәм аса илтерәсәсә вәсәне.

—Нина Артемьевна, ку ман Слава, килте вара — Нина. Асәватә-и иксәр Данилова сәк йәкәрәсәне операци туса кәларнине? Тавах сире. Җамрәк чух тав сәмахне калама та пәлмен пуль, — терә хәрарәм, Нина Артемьевна на больница картишәнчә чарсах. Амәшә ачисәне хәй-

не те садика ярса хәваратчәс хәнана килнә тәванәсәм.

—Юратә-ха ман күршә лайәхчә. С. Морозована сәра уҗси парса хәвараттәмчә: сәрлә-тәк — сәрлә, ирпә-тәк — ирпә ачасәне садикә, шу-ла пуҗтарса кәларса яратчә, хамән та ачасәм пур тәсә тәмастчә, — аса илет паян Нина Артемьевна.

Больница юнашар пулни те лайәхчә. Ашшәпә амәшә те пулашатчәс әна ачасәне пәхәма. Тата паян районпәх хисәплекен тухтәр хәйне сәмрәк чухне пулашнә Н.А. Аршуткина, С.М. Ванюкова тата ыттисәне тав тәватә. Җәмәл марччә сәв әна 10 сұл пәччән ёҗсәме: ача суратмалли суртра та, йышәну пүләмәнчә те, стационарта та ёлкәрмәлчәс. Хәлхә пек паха диагностика тата сиплвә аппаратури пулман, эмеләсәм те хәкпә. Хырамыри ачан чәри таппинә стетоскоппа итленә пулсан, хәл әна монитор сичәнә түрех куратән. УЗИ аппарачә хәрарәмсәне йышәнмалли пүләмрех ларат. Йывәр сичән хәрарәмсәне эмелсәне түлвәсәрәх парәсәсә хәл. Җә юлсәнах больницәра ача сывләхәшән тәрәшма пуҗлаҗсә. Җавәнпәх ёнтә малтанхи пек хәл йывәр токсикозсәм те сүк. Йывәр сичән хәрарәмсән пурнәсә хәрушләха кәрсә үкнә

тәсләхсәм те сайра пулаҗсәс. Малтан сие юлнинә пәрахакансәм те нумайчә сәв. Эрнере икшер кун 20-24-шәр хәрарәм килетчә, хәл сұлталәкәпә те 200 таран пулат ку процедура. Нина Артемьевна хәйән ёмәр тәршшәпә пуҗтарәннә опычә тата мәнә тарат. Сұлталәкне 11 пин хәрарәм сывләхне тәрәсләсәсә больницәра. Стационарта сұлсеренех 500-шәр хәрарәм сипленет. Паян вәл хәй сураттарнә хәрарәмсән ачисән ачисәне ача амәшә пулма пулашат ёнтә.

—Нина Артемьевна калаҗса пәхмәлчәс, — текән шухәш хәх йәлтах йәккәллә пулассинә систерет.

Палатәрисем Нина Артемьевна килсәсә чунтан кәтәсәсә. «Пирән Нина Артемьевна», — тәсәсә вәсем. Унән йәл куллиле пәрлә амәр сәнталәкәра та палата сүталат. Амәшә ахәлтен вәрентмен ёнтә хәйән хәрне:

—Хәрәм, усаллине асра ан тыт. Юрамастә апла, — тетчә Анастасия Порфирьевна хәрне, сәмрәк тухтәр тепәр чух ийәнә самантсәне асәрхәсан. Кашни сәмаха йывәра илетчә сәв сәмрәкскер ун чух.

—Йывәр чухне мәншән сәк профәсире суйланә-ши, тәсә үкәнмәстәр-и? — ыйтатәп Нина Артемьевнаран.

Җын ретәнчән тухма йывәр мар

Эрехе ытлашши ёҗси ырри патне илсә пыманнинә пәлсәх ярса пәнә черккәне кәялла тавәрса пама тәхтәтпәр. Пәр картран тухнә җын вара ним те тиркәсә тәмастә. Спирт пур кирек еплә шәвекә те ёҗсә хәтәр. Районти төп больницән наркологә Л.М. Иванова каланә тәрәх, суррогат тәсә алкогәле улаштаракан шәвекәсәне калаҗсә. Денатурат, лосьон, сәмакун тата ытти сәкнашкәл шәвекәсәм кәреҗсәсә унта.

Вәл мән тери хәрушләх кәларса тәрәтти сичән вара Лариса Меркурьевна акә мәнлә паләтатә:

—Эрехпә наркәмәшланнә сичәнәм малтан та төл пулканә, юлашкә вәхәтра алкогәль комине кәрсә үкнә тата алкогәль психозә пуҗланнә төсләхсәм сичәнә-сичәнә төл пулма пуҗларәс. Комәри сичән хушкәлмәстә. Нумай вәхәт хушши мышәсәсәм хәсәнә тәнинә пула мышәсәсән кәтәксәм сәланаҗсәсә. Вәсем пүрә витәр тухаҗсәсә. Җапла майпа вәсем сәк органа та сиенләтәсәсә.

Эрех пәверә те пәтерет. Җыннән иммуннәй система вәйсәрланат. Җавна пула үпкә шыҗсәпә е урәх чирсәмпә сәмәлләнах чирлеме пуҗлат.

Унсәр пуҗне нәрв вәсәсәм чирләсәсә. Җын уксахлама пуҗлат. Алли е ури пач ёҗсәме пәрахма та пултарат. Җакән пек чирлә сичәнә сиплеме сәв тери хәкпә эмелсәм кирлә пулаҗсәсә.

Суррогат сәвән пекәх тәна, интеллекта пәтерет. Җын личноҗ пулма пәрахат. Хәйән сичәнә критикәллә пәхәйми пулат.

Җаксәм пәрре те пуш сәмахсәм мар. Нумаях пулмәстә больницәна илсә килнә арсын утаймастә: мәшәрә әна кашәкпә ситерет. Тепәр төсләхрә сичәннән шәнәр туртса лартат. Виҗсәмәшәнчә — алкогәль психозне кәрсә үкнә сичән пәрмай хәй сичәнә эрешмәнсәм килнинә курат. Ку төсләхсәне татах та тәсса кәйма пулат.

—Юлашкә вәхәтра магазинсән сентрисәм сичәнә те пахәләхсәр эрех лекни вәрттәнләх мар. Җакән сичәнә мән каланә пуләттәр?

—Ун пек эрехсәнчә метил спирчә пур. Вәл пүрәне пәтерет. Нумай вәхәт хушши ёҗсәкән сичәннән куҗә йәпәх курма пуҗлат, хәлхи илтми пулат.

—Теприсәм таса эрех ёҗсән ним те пулмәстә, тәсәсә.

—Җакна манса кәяс марччә: сичәннән хәйән виҗин 1 килограмм пуҗне 4-10 грамм таса спирт ёҗси тавәрайми инкекпә вәсәлнәме пултарат.

—Мән сәннә пуләттәр юлашкәчән вулакансәне?

—Никамән та хәйне сүлрех асәннә төсләхсәнчә курас килмәст вәт. Суррогат ёҗсә пуҗланә сичән хәйне хәй хисәпләми пулат. Җынсәм әна хисәпләсәи пирки сәмах та пымастә. Апла пулсан сичән ретәнчән тухас марччә. Сывә пурнәс йәркипә пурәннинә нимән те ситмәст.

—Тавах, Лариса Меркурьевна, калаҗушән.

Л. ПЕТРОВА калаҗнә.

Л. ТУКТИНА.
Автор сән үкерчәкә.